

Posudek školitelky

Mgr. JAROSLAV IRA

Lokální a národní identita v historických monografiích českých, moravských
a haličských měst (1860 – 1900),

dizertační práce, FFUK, Praha 2013, 207 s.

Mgr. Jaroslav Ira zahájil doktorské studium programu historické vědy – obecné dějiny v roce 2005, poté co úspěšně zakončil magisterské studium historie a politologie, se specializací obecné a komparativní dějiny. Pro svůj doktorský výzkum si Jaroslav Ira zvolil analýzu procesů vytváření kolektivní identifikace s významově širším celkem, městem, regionem, národem tak, jak se projevovala v městském dějepisectví, jež je sebe-prezentací či reprezentací města, respektive městské společnosti. Autor si vymezil oblast zájmu chronologicky druhou polovinou 19. století (1860 – 1900) a sociálně prostorově ji definoval soustředěním na města v Čechách, na Moravě a v Haliči. Vycházel z hypotézy, že na jedné straně městské historiografie měly především formovat lokální, městskou identitu, a na druhé straně se v nich v druhé polovině 19. století promítala pokročilá fáze budování národní společnosti. Díky svému zaměření se Jaroslav Ira mohl od samého začátku doktorského studia velmi dobře integrovat do výzkumných projektů Semináře obecných a komparativních dějin zaměřených na problematiku jinakosti v rámci výzkumného záměru a posléze hranic a identit v Tématické pracovní skupině Hranice a identity v projektu 6.RP CLIOHRES.net. Jaroslav Ira se stal v roce 2005 asistentem projektu CLIOHRES a posléze od r. 2006 jeho plnohodnotným členem. Od začátku se také projevoval autorsky, jako spoluautor, autor nebo hlavní redaktor příspěvků, nejprve v první kolektivní knize o problematice občanství, poté v knize věnované městům v kontextu regionů a národů a nakonec jako spolu redaktor naší poslední knihy, na níž se podíleli doktorandi autorsky i redakčně. Jaroslav Ira začal také záhy využívat možnosti přispívat do výuky, zejména v kurzu Comparative History of Europe pro studenty Erasmu a nyní programu TEMA Erasmus Mundus, respektive ÚSD začal využívat Jaroslavovy specializace. Na základě DPČ pro Erasmus Mundus přednáší dva kurzy pro HES (Identity a Komparativní dějiny) a získává zkušenosti při výuce Úvodu do studia historie. V roce 2007 byl Jaroslav Ira hlavním řešitelem projektu specifického výzkumu „*Město, text a identita v 19./20. století: teoretické a metodologické problémy*“, díky němuž mohl studovat v Jagelonské knihovně v Krakově (celkem 7 týdnů, 2005, 2006, 2007, 2009) a v Library of European University Institute ve Florencii (2 týdny, 2007), díky zapojení do VZ potom rovněž v knihovně v Lipsku. Tyto badatelské pobyty umožnily analyzované historiografické texty dekonstruovat se znalostí různých metodologických proudů v současných urbánních studiích.

Jaroslav Ira se vyprofiloval velmi záhy jako urbánní historik, jak vyplynulo z předešlého odstavce a intenzivně se zapojil do činnosti Evropské asociace pro urbánní studia. Účastní se pravidelně jejích konferencí s referátem a jako organizátor sekcí. Velmi účinně se zapojil do organizace konference EAUH 2012 v Praze, společně jsme založili Českou Společnost pro Urbánní Studia, jíž je tajemníkem. Spravuje webové stránky Semináře

obecných a komparativních dějin. Na částečný úvazek přednáší v CEVRO. Má na kontě také nezanedbatelnou publikační činnost. Po celá ta léta jsem s Jaroslavem Irou pracovala velmi ráda, stal se spolehlivým spolupracovníkem ve všech záměrech Semináře obecných a komparativních dějin. Všechny tyto zkušenosti byly důležité pro jeho osobní vývoj, ale na druhé straně přispěly i k tomu, že nemohl pokračovat v psaní disertace tak intenzivně a rychle, jak by byl dokázal, nebo jak by si přál.

Dizertační projekt Jaroslava Iry představuje jednu z důležitých cest poznávání urbanizace v českých zemích v kontextu (východní)střední Evropy. V projektu vidím návaznost na analýzy transformace měst v období počínající industrializace a formování moderního národa. Obojí jsou procesy, v nichž města a městské společnosti hrají významnou roli, tudíž se dá předpokládat, že dobová sebeprezentace měst v městské historiografii může být zdrojem jejich obrazu a stereotypu. Podle toho, kdo byl autorem historického díla, může se jednat o sebe obraz (auto stereotyp) případně i o obraz druhého (hetero stereotyp). Autor vycházel z předpokladu, že městské dějiny měly podíl na vytváření lokálních identit, ale současně se ptá, jaké roviny identifikace se v městských historiografiích objevovaly. V centru zájmu autora byl text v kontextu a to jak z pohledu autora, tak i situace města v době vzniku díla. Z metodologického hlediska je práce Jaroslava Iry zajímavá tím, že spojuje komparativní analýzu s obsahovou analýzou textů a prověřuje flexibilitu komparativního přístupu.

Dizertace Jaroslava Iry je uspořádána logicky do 6 na sebe navazujících částí: Úvodu, v němž autor charakterizoval svůj přístup k tématu, teoretická východiska a aplikované metody. V druhé kapitole představil vývoj městského dějepisectví v Čechách na Moravě a v polské Haliči – rozdílné podmínky, jazykovou variantu českou a německou ve vztahu k vývoji národního hnutí. V třetí kapitole analyzuje vývoj městských monografií jednak jako literárního, respektive historiografického žánru, jednak jej zajímají jejich autoři a jejich objednatelé, čtenáři a příjemci. Ve čtvrté části se věnuje rozboru městských reprezentací – jak historiografie periodizovala minulost města a jak ji začleňovala do národního příběhu. V poslední obsahové kapitole autor zvolil jako hlavní motiv téma rozkvětu a úpadku. Města ve všech kontextech měla někdy svůj „zlatý věk“ a upínala se ke slavné minulosti, na druhé straně měla i svá období regrese. Obojí má své místo v historiografiích a vesměs je instrumentálně využíváno. Každá kapitola má svůj úvod v němž autor sděluje svůj záměr a formuluje své otázky, v každé kapitole nabízí komparativní pohled a v závěru shrnuje odpovědi, k nimž dospěl. Poslední část představuje celkový závěr dizertace.

U komparativně koncipované studie vzniká přirozeně otázka zpytující teritoriální (Čechy, Morava, Halič) a časové vymezení tématu (1860 – 1900) a zde navíc proč byl korpus textů vybrán takto, což mohou být otázky diskutované při obhajobě. Jak striktně byla míněna časová hranice. Jak probíhala určitá restrikce záběru v zájmu „udělatelnosti“. Myslím, že je třeba zdůraznit, že komparativní studie musí pracovat se vzorkem, jehož reprezentativnost je zdůvodněna v tomto případě výběrem typů měst s odlišným osudem. V historiografii je městská monografie oblíbeným žánrem, přesto jejich výskyt není všeobecný. Liší se typem, zevrubností, vědeckostí. Dizertace Jaroslava Iry se proto pohybuje mezi dějinami historiografie a urbánními studiemi. Za velké pozitivum práce považuji autorovo umění vyvážit teorii s empirií a velmi hutně formulovat. Není rozvláčný, neopakuje se, dokáže najít příběh a zajímavě vyprávět v souvislostech o aktérech, kteří stáli v pozadí vzniku městských historií. Oceňuji i jeho zamýšlení se nad souvislostmi mezi lokálními, národními a nad národními identifikačními procesy, které se

v těchto textech promítají. Oceňuji jazykovou kulturu a preciznost formulací. Doufám, že najde také svého vydavatele a své čtenáře.

Práci Jaroslava Iry hodnotím jako metodologicky zajímavé, tvořivé pojetí problematiky, jež je svým komparativním přístupem originální. Velmi ráda ji doporučuji k úspěšné obhajobě.

4.5. 2013

Prof. PhDr. Luďa Klusáková, CSc, v.r.